

El creixement de les opcions euroescèptiques, eurofòbiques i eurocríiques posa sobre la taula diferents models d'Europa, per bé que l'"statu quo" continuï essent hegemònic. No obstant això, o precisament per això, és adient reflexionar sobre la necessitat d'un redisseny institucional que redueixi d'una vegada per totes el dèficit democràtic d'una Unió Europea on els estats continuen mantenint el control real i efectiu.

Quina Europa ens espera?

**Josep M^a
Reniu**

Polítòleg

Les eleccions al Parlament Europeu del 25 de maig han provocat un reguitzell d'efectes que abasten des de l'àmbit local de cadascun dels Estats membres fins òbviament a la mateixa composició de l'eurocambra però també han impactat sobre les perspectives de futur de la mateixa Unió Europea.

Inicialment l'interès s'ha focalitzat en els resultats a nivell estatal, on l'enfortiment de les opcions d'extrema dreta, euroescèptiques, eurocríiques i/o euròfobes ha posat sobre la taula la constatació d'uns patrons de comportament electoral mai vistos fins ara, juntament amb la pervivència d'altres taxes d'abstencionisme. Així les victòries del Front Nacional de Marine Le Pen a França, l'UKIP al Regne Unit o el Partit Popular Danès a Dinamarca, han encès les alarmes d'aquells que creien que algun tipus de vot de càstig als partits tradicionals era una de les característiques habituals en aquestes eleccions però que, a fi de comptes, no passaven d'ésser una tempesta en un got d'aigua.

Res més allunyat de la realitat. Si bé certament les dues grans famílies polítiques europees (socialdemòcrates i demòcrata-cristians) han mantingut

el control hegemònic de l'eurocambra, els resultats actuals presenten un perill potencial de fractura en el futur de la Unió Europea. Algú es podrà pensar que aquesta afirmació és exagerada. Potser no tant, mirem-nos-ho.

La característica central del procés electoral, a banda que gairebé en tots els Estats el debat ha pivotat sobre qüestions domèstiques, ha estat el context de la crisi social i econòmica que ha afectat tot el continent i per a la qual cosa les institucions europees han receptat una política d'austeritat sense precedents. Una gestió de la crisi que ha estat liderada per part de la troica comunitària, amb el lideratge simbòlic (i real a fi de comptes) de la cancellera Merkel, on el Parlament Europeu ha exercit –en el millor dels casos– d'espectador forçat i passiu. La ciutadania europea, si acceptem que sigui possible identificar-la com un ens real en termes polítics, no ha percebut que l'única de les institucions europees sobre les quals té un cert poder d'influència directa hagi estat efectiva en la defensa dels seus interessos, ans ha aparegut sovint com una comparsa sense cap poder davant les veritables instàncies decisòries. Sí, sí, em refereixo a la tradicional noció del dèficit democràtic de la Unió Europea.

Així, no sols en la immensa majoria dels casos la decisió dels pocs votants ha estat *experimentar* amb el seu vot –sigui votant opcions radicals o sigui canviant del tot l'orientació tradicional del seu vot per castigar el partit en el Govern estatal o subestatal de torn– si-

nó que en un moment crític com l'actual ha abdicat de la possibilitat de condicionar el futur de la construcció europea. Es podrà dir, doncs, que la baixa participació unida a l'augment de les forces contràries a la integració –o a la mateixa existència de la Unió Europea– esdevé un indicador fidedig-

Si l'acció política europea continua com fins ara, el populisme i l'euroescèpticisme creixe-

ne del fracàs del model d'integració europea. Un model que s'ha fonamentat en l'Europa dels interessos econòmics i financers, primant les mesures afavoridores dels mercats en comptes de focalitzar els esforços per combatre la crisi mitjançant polítiques expansives i de desenvolupament del mercat laboral. Segurament aquestes interpretacions són certes i reflecteixen el sentiment majoritari, que a fi de comptes ha tingut l'oportunitat per expressar-se i fer-se visible a través del vot.

O potser no. Potser una interpretació també vàlida és la que fa referència al fet que la ciutadania ha posat el dit a la nafra d'un esquema institucional on el Parlament Europeu –per més que hagi vist incrementat un xic el seu paper en el procés de presa de decisions europees– continua essent la ventafocs de la construcció europea. Potser la correlació de forces sorgida de les eleccions esdevindrà el cavall de Troia que sigui capaç de forçar un replantejament del disseny de les institucions europees per

tal d'equilibrar-les i fer viable un control recíproc i un equilibri de poders que, a hores d'ara, és inexistent.

Un exemple d'aquesta hipotètica “destrucció creativa” podria venir de la ma dels canvis que de ben segur es produiran en els posicionaments envers la Unió Europea en alguns dels principals estats membres. Ens ve al cap la nova volta de cargol en els arguments euroescèptics del govern britànic que Nigel Farage, líder d'UKIP, provocarà sense cap mena de dubtes en un context domèstic en què el primer ministre David Cameron també haurà d'entomar el repte independentista escocès. O en la capacitat del Front Nacional de condicionar la posició francesa en la negociació de les polítiques europees, en especial la política agrícola comunitària, sota l'amenaça d'un creixement electoral domèstic imparable.

Si bé en aquests casos la direcció del procés crític seria en contra inclús de la mateixa Unió Europea, és també adient prendre en consideració que el

creixement de partits eurocrítics pot provocar el tensionament de la política de reformes institucionals en direcció contrària. És a dir, maldant per deure poder decisorí a una Comissió Europea reticent a qualsevol control democràtic directe en tant que corretja de transmissió dels Estats membres. L'absència d'una veritable estructura supranacional amb poders independents així com la pobra concreció del paper de les regions i les nacionalitats inclòs en el Tractat de Lisboa, ha generat que partits nacionalistes i independentistes hagin guanyat un terreny rellevant.

Això és tot? Malauradament no. Podríem dir que hem presentat els dos laterals de l'escenari, però el centre el continuaran ocupant i controlant còmodament les dues famílies polítiques més poderoses: socialdemòcrates i demòcrata-cristians, lluny de qualsevol amenaça de bloqueig per part de la resta de grups parlamentaris. No tindran cap problema a validar, sota la ficció d'una investidura parlamentària, el proper president de la Comissió. Tampoc tindran cap tipus de problema per garantir l'estabilitat parlamentària. Continuarem tenint així un esquema on els governs dels Estats membres decideixen l'orientació de les polítiques, la Comissió les elabora i les proposa formalment al Parlament per tal que aquest, aplicant el poder d'aquesta sòlida majoria parlamentària, les validi sense massa impediments pràctics.

A la llum d'aquest escenari és plausible preguntar-se sobre la viabilitat del disseny institucional europeu actual, on com a mínim hem estat capaços d'identificar tres grans models d'Europa: l'Europa dels Estats, l'Europa de l'aprofundiment democràtic i l'Europa dels populistes. Tres models que, a fi de comptes, hauran de generar algun tipus de canvi real en la gestió d'unes polítiques que condicionen la pràctica totalitat de l'acció de govern dels Estats membres atès que, si l'acció política europea continua pel camí traçat fins ara, de segur que el projecte europeu acabarà topant contra un mur de més euroescèpticisme, eurofòbia o, en el pitjor dels casos, radicalisme populista i demagògic que amenaçarà amb la seva destrucció.

ran. A la foto, el líder de l'euroescèptic Partit per la Independència del Regne Unit (UKIP), Nigel Farage, al centre, en una roda de premsa l'endemà de les eleccions europees.